

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-39>

EARLY PERIODS OF GERMAN WRITING DEVELOPMENT

РАННІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПИСЕМНОСТІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Khomenko T. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Germanic languages, foreign
literature and methodology
of their teaching,
Volodymyr Vynnychenko Central
Ukrainian State Pedagogical University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Хоменко Т. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов,
зарубіжної літератури та методик
їхнього навчання,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені
Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Писемна передача німецької мови на основі латинського алфавіту починається у 770 р. [1, с. 28]. Писемність була пов'язана з римською християнською церквою, яка у своїй діяльності використовувала латинську мову. Правителі Франкської держави підтримували поширення християнського вчення, тому у різних частинах країни виникла велика кількість монастирів. Вони стали єдиним осередком писемності на той час. У монастирських школах навчали латині, в тому числі і писемній латинській мові. Монахи писали та переписували теологічні трактати, молитви, псалми, історичні праці, коментарі до вивчення Біблії та рекомендації до навчання служителів церкви.

Перші записи німецькою мовою мали підсобний характер [2, с. 18]. Найдавнішими пам'ятками давньоверхньонімецької мови вважаються глоси та словнички-глосарії 8 ст. [3, с. 38]. Найстаршим з них є «Аброганс», записаний у монастирі Фрайзинг (770 р.). Він представляє собою список латинських слів з перекладом на німецьку мову. Назва цієї пам'ятки походить від першого слова у списку.

У той час німецька мова існувала лише у вигляді територіальних діалектів, єдиної унормованої мови не було. Монахи, німці за походженням, використовували латинські літери для перекладу латинських незнайомих слів рідною мовою. Часто такі написи робилися на полях або над рядком написаного латинського тексту. На території розповсюдження алеманнського діалекту знаходилися монастирі Сент-Галлен, Мурбах, Райхенау, на території функціонування баварського діалекту – монастирі Сент-Еммерам, Тегернзее, Монзее, у східно-франкській області – монастир Фульда, у рейнсько-франкській області – монастирі Лорш, Майнц, у середньофранкській області – єпископства Кельн, Трір. Більшість монахів

походила з тієї ж самої місцевості, де знаходився монастир, і тому переклади з латини робилися на місцевий діалект.

Латинською мовою користувалися не тільки у релігійній сфері, а й у світських записах. У купчих, грамотах, правових документах треба було передавати німецькі імена латинською мовою [4, с. 121]. Отже, у наявності були усі передумови для використання латинського алфавіту для передачі німецької мови на письмі.

Але разом з тим виникли труднощі у його застосуванні. Перший етап розвитку правопису німецької мови мав яскраво виражений стихійний характер. Написання одного й того ж слова могло бути різним у різних монастирях. Правопис не був уніфікований, і тому навіть в одному монастирі написання слова могло різнитися в залежності від писця або часу написання. Головна причина розбіжностей у написанні одних і тих слів є неповна пристосованість латинського алфавіту до фонетичної системи німецької мови. У німецькій мові (у її територіальних діалектах) були наявні звуки, яких не було в латинській мові. Перекладачі та переписувачі текстів були вимушені винаходити писемні знаки для позначення характерних німецьких звуків при відсутності таких у латинській мові. Таким чином виникли графічні варіанти для передачі звуків [k] та [f]. Перший звук міг позначатися буквами k та c, другий звук – буквами f та v.

У вжиток входили також сполучення літер для передачі як монофонем, так і біфонем німецької мови. Дифтонги передавалися на письмі буквосполученнями: ei, ou, iu, iö, uo, ia. Для міжзубного дзвінкого щільного приголосного звука, який не зберігся у сучасній німецькій мові, використовувався диграф th/dh. Ph/pf передавало афrikату [pf], sch – звук [ʃ]. Однією з особливостей німецької мови вважається наявність коротких та довгих голосних звуків. Для передачі короткості голосного використовувалося сполучення кількох букв, що позначали один звук: ck, kk, ch, hh, tz, ss. Довготу голосного позначали подвійною літерою. Окремі звуки німецької мови і зараз не мають власного графічного позначення. Так, графема ch використовується для передачі як звуку [x], так і звуку [ç].

Література:

1. Bublik W. N. Geschichte der deutschen Sprache. Куув: Vyscha Skola, 1983. 232 S.
2. Москальская О. История немецкого языка. Ленинград: Учпедгиз, 1959. 392 с.
3. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ: Вища школа, 1986. 232 с.
4. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.